

Anlamli Bir Ödül- Dr.Margarete Blank Ödülü Üzerine...

ON A MEANINGFUL AWARD-THE MARGARETE BLANK AWARD

Arın NAMAL*

* Dr., İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi AD, İSTANBUL

Özet

Leipzig'de 5-6 Temmuz 2001'de Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi Karl Südhoff Tıp ve Bilimler Tarihi Enstitüsü öncülüğünde gerçekleşen, uluslar arası katılımlı "18.-19. yy. Tıbbi ve Bilimlerinde Alman-Rus İlişkileri" başlıklı simpozyum, anlamlı bir ödülün verilmesine de sahne oldu. Adına ödül verilen Dr.Margarete Blank (1901-1945), Hitler rejimi ile işbirliği yapmayı reddettiği, direnenler safında yer aldığı için, Hitler iktidarının yıkılmasına çok az bir süre kala "ajan" suçlaması ile asılan, doktora tezini ünlü tıp tarihçisi Henry Ernst Sigerist'in öğrencisi olarak hazırlamış, Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu bir tıp tarihçisidir. Ödül, anısının yaşatılması için, ablasının eşi sinolog Prof.Dr. Siegfried Behrsing tarafından organize edilmiştir. Bu kısa yazı, Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi Karl Südhoff Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü'nün gerçekleştirdiği önemli bir etkinliği duyururken, bu etkinlik içerisinde Dr.Margarete Blank'ın hazin, ama onurlu yaşamını anma amacıyla verilmekte olan bu anlamlı ödülü tıp tarihi çevrelerine tanıtmayı amaçlıyor.

Summary

In the course of the symposium "Deutsch-russische Beziehungen in der Medizin und den Naturwissenschaften des 18. und 19. Jahrhunderts (German-Russian Relations in 18th and 19th Century's Medicine and Sciences)" in Leipzig beginning on July 2001 the Dr.Margarete Blank Award for an excellent thesis on history of medicine has been awarded for the second time. The award has been given to Dr. Kristin Ziegler, a young oculist, for her thesis "Die Bedeutung der deutscher Ärztevereine für das wissenschaftliche Leben, die medizinische Versorgung und soziale Belange der Stadt St.Petersburg vor 1819 bis 1914 (The Importance of the German Medical Association for Scientific Life, Medical Care and Social Affairs of St.Petersburg 1819-1914)" supervised by Prof.Dr.Ingrid Kästner at the Karl-Sudhoff-Institut for the History of Medicine and Sciences at the Medicine Faculty of the Leipzig University.

The meaningful and sad story of the Dr.Margarete Blank Award should especially known and being remembered by historians of medicine. Born in 1901 at Kiev, Blank studied medicine at Leipzig. Then she was graduated on the history of medicine at the same place, supervised by the famous medical historian Henry Ernst Sigerist. In 1927 she started practicing surgery at Panitzsch near Leipzig. Because of her affectionate approach and careful attitude towards her patients she became a very popular and famous doctor. At the time Hitler rose to power, she refused to obey the Hitler-salutation and to participate in the National Socialist Doctors' Union, but got in contact to members of the anti-Hitler resistance movement. Her surgery became a meeting place for the opponents of Hitler's regime. Dr.Blank, who never had lost her sympathy for Russia, the place she was born, was arrested in July 1944 by the Nazis, accused to be a "Soviet agent". On February 8th 1945, i.e. very short time before the Nazis had been finally defeated, she was hanged in front of the Dresden court-house.

The award had been founded in the middle of the 1980s by Prof.Siegfried Behrsing, a sinologist of Berlin, in remembrance of his sister-in-law. It has been awarded for the first time in 1988. The award is given to graduates and young scientists studying at the same faculty, Blank had graduated from, the Medical Faculty of the Leipzig University, for scientific publications of superior quality in the field of history of medicine.

Anahtar Kelimeler: Dr.Margarete Blank Ödülü

T Klin Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi 2002, 10:64-67

Key Words: Dr.Margarete Blank Award

T Klin J Med Ethics, Law and History 2002, 10:64-67

“18. ve 19.yy. Tıbbı ve Bilimlerinde Alman-Rus İlişkileri Simpozyumu”, 2001 yılı Haziran ayının 5. ve 6. günlerinde Leipzig’de (Almanya), Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi Karl Südhoff Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü öncülüğünde gerçekleştirildi.1999 yılından bu yana “Alman Araştırma Birliği (Deutsche Forschungsgemeinschaft-Bonn)” tarafından desteklenen “18. ve 19.yy.Tıbbı ve Bilimlerinde Alman-Rus İlişkileri” başlıklı proje kapsamında gerçekleşen dördüncü bilimsel simpozyumdu bu. Geride bırakılan simpozyumlardan elde edilen başarılı sonuçlar, 2001 yılında yeniden buluşup, araştırma sonuçlarını aynı canlılıkla paylaşma kararını verdirmişti. Rusya’daki Almanlar konusundaki araştırmaların duayeni kabul edilen, bu alanda topladığı geniş materyalin Münih’teki Doğu Avrupa Enstitüsü’nce araştırmacıların kullanımına açıldığı Prof.Dr.Erik Amburger’e (Heuchelheim) ithaf edilen simpozyum için yine Alman Araştırma Cemiyeti ve Sachsen Eyaleti Bilim ve Sanat Bakanlığı’nın desteği ile Rusya, Ukrayna ve Baltık ülkelerinden, Kanada ve İngiltere’den katılımcıların gelmeleri sağlandı.Almanya’dan ise alanlarının uzmanı 40 tıp tarihçisi simpozyuma katılmıştı. Önceki simpozyumda, daha geniş bir yelpazedeki konular tartışılmış iken, bu kez tümüyle “19.yy.’da bilimsel tıp” ve “Çarlık Rusyası’nda Almanlar” konularına odaklanıldı.

Münih’ten **Hermann Beyer-Thoma** “Tıp tarihi Araştırmalarında Kullanımı Açısından Münih Doğu Avrupa Enstitüsü’ndeki Erik Amburger Veri Bankası”, Riga’dan **Juris Salaks** “Justus Christian Loder (1753-1832) ve Almanya ve Rusya’daki Tıp Eğitimi Reform Projesi”, Marburg’dan **Hartmut Bettin** “Alexander Nicolaus Scherer (1771-1824)’in Kimyanın Teori ve Pratiğine Yaklaşımı”, Tartu’dan **Toomas Pung** “Johann Friedrich v. Erdmann (1778-1846), St.Petersburg’dan **Olga V.Iodko** “*Vestnik vodolečenie i russkich mineral’nych vod-* Rusya’da Balneoloji Konusundaki İlk Bilimsel Dergi”, Leipzig’den **Erhard Hexelschneider** “Carl Gustav Carus (1789-1869) ve Rusya İle İlişkileri”, St.Petersburg’dan **Agnessa V. Muktan** “St.Petersburg’daki Homöopatik Hastaneler (St.Petersburg RGIA Dökümanlarına Dayanılarak)”, Tartu’dan **Erki Tammiksaar** “Alman

Bilginlerinin St.Petersburg Bilimler Akademisi’ne Seçilişinde K.E.v.Baer (1792-1876)’in Etkisi”, St.Petersburg’dan **Jurij A. Vinogradov** “19.yy.’da St.Petersburg’da Kraliyet Rus Bilimler Akademisi’nin Üyeleri Olarak Alman Hekim ve Eczacılar”, Sumy’dan **Konstantin K.Vasyiyev** “Odesa’daki Tıp Yüksek Okulu’nda Almanlar”, Berlin’den **Aloys Henning** “1751’de Rus Göz Hekimliği Terminolojisi’nin Oluşturulmasında Üretim Zemini”, Toronto’dan **Galina Kichigina** “19.yy.’ın İkinci Yarısında St.Petersburg Tıbbi- Cerrahi Akademi’de Fizyoloji Laboratuvarının Gelişimi ve Deneysel Fizyolojide Alman Ekolu”, St.Petersburg’dan **Marina A.Akimenko** “Rusya’da Kadın Hekimler İçin Psikiyatri Eğitiminin 19.yy. Sonlarına Raslayan Başlangıcı Üzerine”, Wolfenbüttel’dan **Johannes Oehme** “Karl Rauchfuß (1835-1915) dikkate alınarak Çocuk Hastalıkları ve Sağlığı Dalında Alman-Rus İlişkileri”, Kassel’dan **Larisa Schumeiko** “Moskova’da Aleksej Ivanoviç Polunin (1820-1888) Eliyle Patolojik Anatomi ve Genel Patoloji’nin Kuruluşu”, Moskova’dan **Elena A. Zaitseva** “19.yy.’ın İlk Yarısında Moskova Üniversitesi’nde Almanlar : İlaçların Kimyası ve Canlılık Olayları Alanındaki Eğitim ve Araştırma Etkinlikleri”, Essen’dan **Stefan Roß** “Biyokimyacı Olarak Carl Schmidt (1822-1894)”, St.Petersburg’dan **Anna M.Ivachnova** “19.yy.’da St.Petersburg’da Eczaneler ve Alman Eczacılar”, Riga’dan **Sarmite Pijolo** “Riga’daki Eczacılık Cemiyeti ve St.Petersburg’daki Eczacılarla İlişkileri” ve Moskova’dan **Marina Ju. Sorokina** “19.yy.’da Moskova’da Alman Serbest Eczacılar (Moskova RGIA Dökümanlarına Dayanılarak)” başlıklı bildirimleri sundular.

Simpozyumun diğer önemli bir yönü, anlamlı bir öyküsü olan “Dr.Margarethe-Blank Ödülü”nün verilmesine sahne olmasıydı. Bu ödülü 1980’li yılların ortalarında Berlinli sinolog Prof. Siegfried Behrsing, eşinin kızkardeşi olan ve nasyonal sosyalistler tarafından asılan Dr.Margarete Blank için vakfetmiş, ilk ödül 1988 yılında Prof.A.Thom’un Evelyn Friedrich ve Jörg Berrouschot adlı iki öğrencisinin sundukları doktora tezleri arasında paylaştırılmıştı. Evelyn Friedrich’in araştırma konusu “Alman Askeri Psikiyatrisinde Tedavi Yöntemleri ve Gelişim Çizgisi”, Jörg Berrouschot’un araştırma konusu “Tıp Etiği Bakışıyla Sosyalist Sağlık Sis-

teminde Hastanın Aydınlatılması Yükümlülüğü ve Karara Katılması Konusu” başlıklarını taşıyordu.

Ödülün ikincisini, 2000 yılında “Die Bedeutung der deutschen Ärztereine für das wissenschaftliche Leben, die medizinische Versorgung und soziale Belange der Stadt St.Petersburg von 1819 bis 1914 (Alman Hekim Cemiyetleri’nin 1819’dan 1914’e Uzanan Süreçte St.Petersburg Kentinin Bilimsel ve Sosyal Yaşamı ve Tıp Hizmetleri Açısından Önemi) ” başlıklı, tümüyle orijinal belgelere dayanan tezi ile genç göz doktoru, 27 yaşındaki Kristin Ziegler kazanmıştı. Zieger’in doktora annesi (Alman akademisyenler yanlarında doktora yaptıkları hocalarını, “doktora babası (Doktorvater)” ya da “doktora annesi (Doktormutter)” olarak adlandırılır) Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi Karl Südhoff Tıp ve Bilimler Tarihi Enstitüsü Direktörü Prof.Dr.Ingrid Kästner, adına ödül konan Dr.Blank’ın kısa sürebilmiş, hüznü veren, ama saygı uyandıran yaşam öyküsünü şöyle anlatıyor (1):

“Margarete Blank 1901 yılında Kiev’de diş hekimi bir anne ve inşaat mühendisi bir babanın kızları olarak dünyaya gelir. Kendisinden büyük olan kız kardeşi ile birlikte savaş ve devrim yılları olan 1918/1919’da doğduğu kenti terkederek Kolberg’te olgunluk (Abitur) derecesiyle liseyi tamamlar.1920’lerin başında Leipzig’de tıp okumaya başlar. 1927/28 kış sömestrinden itibaren Leipzig’deki Tıp Tarihi Enstitüsü’nde Prof.Dr. Henry Ernest Sigerist’in yanında tezini hazırlamaya koyulur.

14 Eylül 1927’de tıp diplomasını aldıktan sonra, kız kardeşi ve eniştesinin desteği ile Leipzig’in yakınlarındaki bir köy olan Panitzsch’de pratisyen hekimlik yapacağı bir muayenehane açmıştır. Başlangıçta oldukça zorluklar çekmesine karşın, hastalarına karşı son derece özenli, sevecen tutumu sayesinde muayenehanesi Leipzig’e uzanan bir çevrede tanınır. Muayenehanesinin bulunduğu “mantar” lakabı takılan tahta kulübe, kısa süre sonra insanların hekimi arayış dışında da severek uğradıkları bir yer haline alır.

Margarete Blank muayenehanesini açtıktan sonra da tıp tarihi konusunda çalışmış, Enstitü’nün seminerlerine katılmıştı. Sigerist,1930’da kendi-

sine yazdığı bir mektupta, kendisi ve asistanlarının, onun “Barok” konulu sunuşunu, uzun süredir tıpcılar tarafından sunulmuş en iyi konferans olarak nitelendirdiklerini belirtmiştir. Blank, 28 Haziran 1932’de “Herman Boerhaave’nin Bir Hasta Öyküsü ve Klinik Tarihindeki Yeri” başlıklı tezi ile Leipzig Üniversitesinde “Doktor” ünvanı alır, çalışması “Südhoff Tıp Tarihi Arşivi” (2) başlıklı yayın dizisi içinde yayınlanır. Eniştesi Siegfried Behrsing’in söylediğine göre hocası Sigerist, Margarete Blank’a kendisi ile birlikte Baltimore’a gitmeyi teklif etmiştir.

1933’te nasyonal sosyalistler iktidara geldikten sonra Margarete Blank, Nazi Hekimler Birliği’ne üye olmayı ve Hitler selamı vermeyi reddeder, direniş grubu üyeleri ile temasa geçer. Savaşın başlarında “zorunlu işçi”lerin bakımını üstlenir. Vatanı Rusya’ya sempatisini gizlemez ve 1944 yılında oradaki evini ziyarete kalkışması, ölüm nedeni olur. Bir ihbar sonucunda 1944 yılında Gestapo tarafından “bolşevik ispiyoncusu ve ajan” suçlaması ile tutuklanır, 8 Şubat 1945’de, Nazi iktidarının yıkılışına çok az kalmışken, “savunma güçlerini zayıflatma girişimcisi” olarak ibret-i alem için Dresden Eyalet Mahkemesi avlusunda asılır. Mahkeme, kararının dayanakları içerisinde onun “çalışkanlığını, halkı için terör eylemlerine giriştiğini” kabul etmiştir.Dr.Margarete Blank’ın mezarı Leipzig’in Güney Mezarlığı’ndadır.

Savaşın bitiminde 8 Temmuz 1946’da Henry E. Sigerist Baltimore’dan Siegfried Behrsing’e şu mektubu yazar :

“Sevgili Meslektaşım Behrsing,

İki mektubunuz da elime ulaştı. Ancak şimdi yenden yazmak mümkün olduğu için, daha fazla beklemeden, eşinizin kız kardeşinin akibetinin beni ne denli derinden yaraladığını derhal söylemek istiyorum. Margarete’yi daima en iyi duygularla hatırlayacağım.Ona daima yakınlık duymuş, zekasına, cesaretine ve olağanüstü karakterine övgümü ifade edecek fırsatlar yaratmıştım. Leipzig’den ayrılmadan kısa süre önce 1932 yazında, onun yeri “mantar”da unutulmaz bir gün geçirmiştik. Doğru hatırlıyorsam, birkaç da fotoğraf çekmiştim. Filmi bulabilirsem Size bu resimleri göndereceğim. Tekrar haberleşmek ümidi ile ve eski dostluğumun ifadesi kalpten selamlarım ve en iyi dileklerle.”

HE Sigerist

Şekil 1. Ödül sahibi Dr.Kristin Ziegler (elinde buket olan) ve simpozyum katılımcılarından bir grup, Dr.Margarete Blank'ın Panitzsch'de (Leipzig) müze olarak korunan "kulübe" muayenehanesi "mantar"ın önünde.

Prof.Dr. Kästner, 2000 yılı için verilmiş Dr.Margarete Blank Ödülüne ait törenin, 2001 yılı Haziran ayında düzenlenen "18. ve19.yy.Tıbbi ve bilimlerinde Alman-Rus İlişkileri Simpozyumu" çerçevesinde gerçekleştirilmesinin nedenini ise şöyle açıklıyor: "Dr.Margarete Blank Ödülü 1998'de yapılan yeni bir düzenleme ile Blank'ın mezun olduğu Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunlarına ya da genç araştırmacılara, tıp tarihi alanındaki üstün nitelikli çalışmalarından ötürü verilmektedir. Bu yıl ödülü hak eden, Frankfurt/Oder'de mesleğini uygulamakta olan Dr. Ziegler de , tıpkı Dr.Blank gibi genç ve hasta bakmakta olan bir hekim. Tezinin Alman-Rus ilişkilerini konu alışı, Alman-Baltık aile kökenine sahip, Ukrayna doğumlu Dr.Margarete Blank'ın biyografisine anlamlı bir göndermede bulunuyor. Bu nedenle kazandığı ödülün,bu simpozyum içerisinde verilmesini uygun bulduk (1)".

Simpozyum katılımcıları, yoğun bir çalışma atmosferinde tükettikleri iki günün ardından 7 Temmuz 2001'de, simpozyumun gerçekleştiği Leipzig kent-

nin yakınlarındaki Panitzsch'e giderek, Dr.Margarete Blank'ın müze olarak korunan "mantar" lakaplı muayenehanesini ziyaret ettiler. Dr.Kristin Ziegler, ödülünü doktora annesi Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp ve Bilimler Tarihi Enstitüsü Başkanı Prof.Dr.Ingrid Kästner'in elinden burada aldı. Bütün katılımcılar, simpozyumun böyle anlamlı bir kapanışı oluşunun derin etkileyciliğini yaşadılar.

KAYNAKLAR

1. Prof.Dr. Ingrid Kästner'in simpozyumda çoğaltılarak dağıtılan "Dr.Margarete Blank (1901-1945) und der Dr.Margarete-Blank-Preis" başlıklı makalesi.
2. Redaksiyonu Karl Sudhoff tarafından gerçekleştirilen, Almanya'da Puschmann Stiftung tarafından yayınlanan "Archiv für Geschichte der Medizin" periyodığının ilki 1907 yılında yayınlanmıştı. Bkz. Sudhoff K :Geschichte der Medizin. Berlin 1922: 502f.

Geliş Tarihi: 04.02.2202

Yazışma Adresi : Dr.Arın NAMAL
İ.Ü.Istanbul Tıp Fakültesi
Deontoloji ve Tıp Tarihi AD,
34260 Fatih, İSTANBUL